

**College van Gedeputeerde Staten
statenvoorstel**

DATUM	15 maart 2016	NUMMER PS	PS2016BEM06
AFDELING	MEC	COMMISSIE	BEM
STELLER	J.Prins / C. van Doorn	DOORKIESNUMMER	2804/2196
DOCUMENTNUMMER	817E2BC4	PORTEFEUILLEHOUDER	Pennarts-Pouw

Titel : Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU'

Inhoudsopgave

Ontwerpbesluit	pag. 5
Toelichting	pag. 6
Bijlage(n):	3

Aan Provinciale Staten,

Inleiding

De Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU' is de opvolger van de Cultuurnota 2012-2015 'Cultuur van U' en bevat de hoofdlijnen en kaders voor het provinciaal cultuur- en erfgoedbeleid. De concept cultuur- en erfgoednota sluit zowel wat betreft de inhoud als wat betreft de voorgestane werkwijze aan bij het Coalitieakkoord 2015-2019 'In Verbinding!'. Als tussenstap hebben we op 16 november 2015 met Statencommissie MME een gespreksnotitie besproken met daarin de trends, maatschappelijke opgaven en de belangrijkste beleidswijzigingen. Aan de totstandkoming van deze nota ging ook een uitvoerige consultatie van het veld vooraf. Meer dan 150 vertegenwoordigers van culturele instellingen en gemeenten gingen met u in gesprek en dachten open en constructief mee over het nieuwe beleid.

Voorgeschiedenis

Aan de totstandkoming van de nota gingen een evaluatie van de vorige cultuurnota (2014) en een uitvoerige consultatie van het veld vooraf. De Statencommissie MME heeft op 16 november 2015 de gespreksnotitie met trends, maatschappelijke opgaven en nieuwe beleidsaccenten besproken. De uitkomsten van deze bespreking zijn meegenomen in de nota.

De nieuwe omgang met partnerorganisaties geeft invulling aan de aanbevelingen uit het 'Onderzoeksrapport provinciale aansturing partnerinstellingen' (2013) en de 'Statenbrief QuickScan evaluatie doeltreffendheid subsidieregeling' (2014) en is ontwikkeld voor alle betreffende beleidsvelden.

Essentie / samenvatting

In de Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU' kiezen we zowel voor continuïteit van beleid als voor nieuwe accenten. Het beleid stoelt voor een belangrijk deel op wettelijke taken en bestuurlijke afspraken. Dat geldt voor het bibliotheek- en monumentenbeleid, onze inspanningen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de

Romeinse Limes als beoogd UNESCO Werelderfgoed, onze taken op het gebied van archeologie en onze inzet op cultuureducatie. Daar is sprake van een grote mate van continuïteit.

Nieuwe accenten leggen we op kennis, onderzoek en ontwikkeling, erfgoedbeheer, erfgoedtoerisme en duurzaamheid. Kennis, onderzoek en ontwikkeling zijn belangrijke randvoorwaarden om de sector sterk en vitaal te houden. Daarbij geven we veel aandacht aan *cross overs* tussen provinciale beleidsterreinen, markt en maatschappij. Goed beheer en een gezonde exploitatie van erfgoed is een grote en in onze erfgoedrijke provincie zwaarwegende opgave, die deze periode meer nadruk krijgt. De toeristische potentie van ons erfgoed en onze festivals is groot en willen we graag zo goed mogelijk verzilveren. Voor onze partnerorganisaties introduceren we een vierjaarlijkse cyclus van financiering en verantwoording.

Met het cultuur- en erfgoedbeleid willen we uitvoering geven aan de volgende vier maatschappelijke opgaven voor cultuur en erfgoed. De titel van deze nota is daarbij onze leidraad: alles is NU! Cultuur en erfgoed moeten *nu*, in deze tijd en samenleving, betekenis hebben en van waarde zijn.

1. Onderzoeken en ontwikkelen: bewegen om vooruit te komen

Voor het draagvlak en de draagkracht van culturele instellingen is het essentieel dat zij midden in de samenleving staan, met een open blik kijken naar de ontwikkelingen en de kansen die zich voordoen, met een nieuwsgierige en leergierige houding andere wegen verkennen en vermoede en onvermoede samenwerkingsverbanden aangaan. Dit is de rode draad door de gehele beleidsnota.

2. Hebben en houden: samen zorgen voor erfgoed

De provincie staat, samen met andere overheden en particuliere eigenaren, voor de maatschappelijke opgave ons cultureel erfgoed in stand te houden. Het is zaak om cultuurhistorische waarden goed te verankeren in het ruimtelijk beleid. Deskundig en inventief beheer van erfgoed is een belangrijke randvoorwaarde voor instandhouding en tegelijk een punt van toenemende zorg, omdat steeds meer eigenaren en gemeenten moeite hebben dat goed te organiseren, te bekostigen en te bemensen. Met name kennis is hier een knelpunt. Daarbij gaat het deels om 'oude' kennis over erfgoedwaarden en regelgeving, deels om 'nieuwe' kennis over bijvoorbeeld energiebesparing, verdienmodellen en exploitatievormen.

3. Promoten en profileren: beleefbaar maken van erfgoed en cultuur

Cultuur en erfgoed zijn publieke waarden. We vinden het daarom belangrijk dat zoveel mogelijk mensen daarvan genieten en gebruik maken. Wij stimuleren initiatieven die ertoe bijdragen erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken en streven er samen met de gemeenten naar cultuur en erfgoed beter te benutten voor de toeristische profilering van Utrecht. Ook ondersteunen we een aantal aansprekende en artistiek hoogwaardige festivals.

4. Kennen en kunnen: leren van culturele basisvaardigheden

Investeren in de ontwikkeling van mensen is een belangrijke opgave voor het provinciale cultuur- en erfgoedbeleid. Het is ook een opgave die het culturele beleidsveld ver overstijgt en waar wij als provincie in de keten van het cultuuronderwijs en het bibliotheeknetwerk een rol en verantwoordelijkheid in willen nemen. Voor het welzijn en welbevinden van mensen is het essentieel dat zij meedoen met de maatschappij en hun eigen verantwoordelijkheden daarbinnen (kunnen) oppakken.

Draaiboek aansturing partnerinstellingen

Met de nieuwe cultuur- en erfgoednota introduceren we ook een nieuwe manier van omgaan met partnerinstellingen. Een partnerinstelling is een instelling waarmee de provincie een langjarig (>4 jaar) partnerschap is aangegaan, juist omdat zij uitvoeringskennis en continuïteit garanderen op provinciale

beleidsterreinen waar onvoldoende kansen liggen voor marktpartijen, of anderszins kunnen worden aangemerkt als uitvoerders van provinciaal beleid. Het gaat bijvoorbeeld om Landschap Erfgoed Utrecht en Kunst Centraal.

De afgelopen jaren zijn kritische opmerkingen gemaakt over de aansturing van de partnerorganisaties. Met dit draaiboek brengen we daar verbetering in aan. Het draaiboek geeft invulling aan de aanbevelingen zoals gedaan in het 'Onderzoeksrapport provinciale aansturing partnerinstellingen' (2013) en de 'Statenbrief QuickScan evaluatie doeltreffendheid subsidieregeling' (2014). Wij hebben op 14 oktober 2014 de aanbevelingen van de Statencommissie XL overgenomen. De verbeteracties worden in samenhang met de relevante provinciale beleidsnota's uitgevoerd: deze cultuur- en erfgoednota en de Beleidsnotitie maatschappelijke betrokkenheid in Natuurbeleid 2.0, die wij in samenhang met het draaiboek hebben vastgesteld. De bijlage bij het draaiboek bevat een lijst van de betreffende organisaties. Over de inhoud van de Beleidsnotitie maatschappelijke betrokkenheid in Natuurbeleid 2.0 wordt u in een afzonderlijke statenbrief geïnformeerd.

Het draaiboek regelt het proces van aansturing van de partnerinstellingen. De inrichting van de aansturing en de subsidiërings- en evaluatiemethodiek zijn daarbij belangrijke thema's. De voornaamste wijziging is dat we toegaan naar een vierjaarlijkse cyclus van financiering en verantwoording. De periode loopt één jaar uit de pas met onze eigen beleidsperiode omdat de instellingen zich moeten verhouden tot het coalitieakkoord en de cultuur- en erfgoednota. Na vaststelling daarvan gaan we met de partners aan de slag om op een eenduidige manier tot meerjarige beleidsplannen en prestatieafspraken te komen voor de periode 2017-2020. Voor het jaar 2020 wordt in de beschikkingen het voorbehoud gemaakt dat de subsidie alleen wordt verstrekt voor zover de door PS vastgestelde begroting daarvoor ruimte biedt.

De partnerinstellingen wordt gevraagd welke bijdrage zij kunnen leveren aan de beleidsdoelen uit deze cultuur- en erfgoednota. Van hen wordt een focus op hun eigen kerntaken en toegevoegde waarde verwacht. Ze moeten duidelijke keuzes maken voor de dingen waar ze goed in zijn en waarmee ze het verschil kunnen maken. In samenspraak met de partnerinstellingen worden afspraken gemaakt over hun bijdrage aan de maatschappelijke effecten die de provincie nastreeft. De opgave is om te sturen op een niveau dat resultaten van partnerinstellingen en provinciale beleidsdoelen op een zinvolle en meetbare manier met elkaar verbindt. Daarbij is klanttevredenheid voor de organisaties en voor de provincie een belangrijke graadmeter voor hun functioneren. Alle partnerinstellingen worden in het derde jaar van de subsidieperiode in opdracht van de provincie geëvalueerd op hun bijdrage aan de realisatie van de provinciale beleidsdoelen.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

De keuzes in deze nota zijn gebaseerd op een analyse van de opgaven waarvoor de sector zich gesteld ziet en de reële mogelijkheden van de provincie om daarop invloed uit te oefenen. Per opgave formuleren we het beoogde maatschappelijke effect en de bijbehorende doelstellingen, beleidsinstrumenten en meetpunten.

Financiële consequenties

De voor de uitvoering van deze nota benodigde middelen zijn beschikbaar op de provinciebegroting 2016-2019. Er zijn wel verschuivingen tussen de verschillende deelbudgetten en begrotingsjaren. Deze zullen in de najaarsrapportage 2016 worden meegenomen als begrotingswijziging.

De eerste bijlage van de nota betreft de financiën, hierin staat de gedetailleerde uitwerking van de totalen. De verdeling per opgave is als volgt:

	2016	2017	2018	2019
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	225.000	200.000	175.000	150.000
Totaal Hebben en houden	6.153.000	5.903.000	5.903.000	5.903.000
Totaal Promoten en profileren	2.413.000	2.538.000	2.463.000	2.588.000
Totaal Kennen en kunnen	3.680.000	3.680.000	3.680.000	3.680.000
Eindtotaal	12.471.000	12.321.000	12.221.000	12.321.000

Omdat de benamingen van begrotingsposten wijzigen, moeten ook de kenmerken van de bestaande reserve cultuurhistorische hoofdstructuur worden aangepast. Deze wordt voortaan ook gevoed door de budgetten 'onderzoek en ontwikkeling', 'provinciaal archeologisch depot' en 'Park Vliegbasis Soesterberg'. Wij vragen u met dit Statenvoorstel deze nieuwe kenmerken vast te stellen.

Bestuurlijke dilemma's / politieke gevoeligheid

Door een uitgebreid voorbereidingstraject met vertegenwoordigers van cultuur- en erfgoedinstellingen, partnerorganisaties en gemeenten is er geen sprake van politieke gevoeligheid of bestuurlijke dilemma's.

Overwogen oplossingsrichtingen en alternatieven

De afwegingen in het beleid zijn zoveel mogelijk onderbouwd in de concept beleidsnota. Alternatieve oplossingen komen ook aan de orde bij de uitvoering van het beleid.

Effecten op duurzaamheid

In het kader van het monumentenbeleid is duurzaamheid een nieuw beleidsaccent. Dat krijgt vorm door duurzaamheidsaspecten mee te wegen bij de actualisatie van de Utrechtse Erfgoedmonitor, door aanvragers voor het Fonds Erfgoedparels gelegenheid te geven een duurzaamheidsscan van hun monument te laten uitvoeren en door een pilotproject te kiezen waarin duurzaamheidsmaatregelen worden meegenomen bij de restauratie van een monument waarvoor wij subsidie geven.

Voorgesteld wordt:

- De Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU' vast te stellen (bijlage 1);
- De aangepaste kenmerken van de reserve Cultuurhistorische Hoofdstructuur vast te stellen (bijlage 2);
- Kennis te nemen van het Draaiboek aansturing partnerinstellingen (bijlage 3).

Gedeputeerde Staten,

Voorzitter,

Secretaris,

Ontwerp-besluit

Besluit van 18 april 2016 tot het vaststellen van de Cultuur en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU'

Provinciale Staten van Utrecht;

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 15 maart 2016, afdeling MEC, nummer 817E2BC4;

Gelezen de concept Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'Alles is Nu';

Besluiten:

- De Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU' vast te stellen;
- De aangepaste kenmerken van de reserve Cultuurhistorische Hoofdstructuur vast te stellen;
- Kennis te nemen van het Draaiboek aansturing partnerinstellingen.

Voorzitter,

Griffier,

Toelichting

1. Wettelijke grondslag

Artikelen 105 en 143, tweede lid, van de Provinciewet.

2. Beoogd effect

De keuzes in deze nota zijn gebaseerd op een analyse van de opgaven waarvoor de sector zich gesteld ziet en de reële mogelijkheden van de provincie om daarop invloed uit te oefenen. Per opgave formuleren we het beoogde maatschappelijke effect en de bijbehorende doelstellingen, beleidsinstrumenten en meetpunten.

Met het cultuur- en erfgoedbeleid willen we uitvoering geven aan de volgende vier maatschappelijke opgaven voor cultuur en erfgoed. De titel van deze nota is daarbij onze leidraad: alles is NU! Cultuur en erfgoed moeten *nu*, in deze tijd en samenleving, betekenis hebben en van waarde zijn.

1. *Onderzoeken en ontwikkelen: bewegen om vooruit te komen*

Voor het draagvlak en de draagkracht van culturele instellingen is het essentieel dat zij midden in de samenleving staan, met een open blik kijken naar de ontwikkelingen en de kansen die zich voordoen, met een nieuwsgierige en leergierige houding andere wegen verkennen en vermoede en onvermoede samenwerkingsverbanden aangaan. Dit is de rode draad door de gehele beleidsnota.

2. *Hebben en houden: samen zorgen voor erfgoed*

De provincie staat, samen met andere overheden en particuliere eigenaren, voor de maatschappelijke opgave ons cultureel erfgoed in stand te houden. Het is zaak om cultuurhistorische waarden goed te verankeren in het ruimtelijk beleid. Deskundig en inventief beheer van erfgoed is een belangrijke randvoorwaarde voor instandhouding en tegelijk een punt van toenemende zorg, omdat steeds meer eigenaren en gemeenten moeite hebben dat goed te organiseren, te bekostigen en te bemensen. Met name kennis is hier een knelpunt. Daarbij gaat het deels om 'oude' kennis over erfgoedwaarden en regelgeving, deels om 'nieuwe' kennis over bijvoorbeeld energiebesparing, verdienmodellen en exploitatievormen.

De beoogde effecten zijn:

Cultuurhistorisch waardevolle landschappen en archeologische zones verankeren in ruimtelijk beleid

De cultuurhistorisch waardevolle, bovenlokale landschappelijke en archeologische structuren zijn bekend, veiliggesteld en dragen bij aan ruimtelijke kwaliteit.

Monumenten instandhouden en beheren

De Utrechtse (rijks)monumenten staan er zo goed bij dat ze hun deel van het verhaal van Utrecht kunnen blijven vertellen.

Cultuurhistorisch waardevolle landschappen en archeologische zones instandhouden en beheren

De cultuurhistorisch waardevolle, bovenlokale landschappelijke en archeologische structuren staan er zo goed bij dat ze herkenbaar en 'leesbaar' zijn.

Archeologische vondsten en archieven goed beheren

Archeologische vondsten, opgravingsdocumentatie en het provinciaal historisch archief worden goed gebruikt als bron van kennis en verhalen over de rijke Utrechtse geschiedenis.

Erfgoediconen beheren

Buitenplaatsen met een publieksfunctie en molens fungeren als iconen van het Utrechts erfgoed en hebben een toekomst dankzij goed beheer en gezonde exploitatie.

3. Promoten en profileren: beleefbaar maken van erfgoed en cultuur

Cultuur en erfgoed zijn publieke waarden. We vinden het daarom belangrijk dat zoveel mogelijk mensen daarvan genieten en gebruik maken. Wij stimuleren initiatieven die ertoe bijdragen erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken en streven er samen met de gemeenten naar cultuur en erfgoed beter te benutten voor de toeristische profilering van Utrecht. Ook ondersteunen we een aantal aansprekende en artistiek hoogwaardige festivals.

De beoogde effecten zijn:

Instellingen verstevigen en verzakelijken

De provincie Utrecht heeft vitale en innovatieve cultuur- en erfgoedorganisaties, met een groot maatschappelijk draagvlak.

Cultuurhistorisch waardevolle landschappen en archeologische zones etaleren en exploiteren

De cultuurhistorische waarden van landschap en archeologie komen goed tot hun recht in gebiedsontwikkeling en maken Utrecht aantrekkelijker voor bewoners, bezoekers en bedrijven.

Erfgoedverhalen ontsluiten en vertellen

Het publiek is bekend met de Utrechtse erfgoedcollecties en –locaties en maakt daar graag en veel gebruik van.

Festivals faciliteren

De aanwezigheid van een breed palet aan festivals van (inter)nationale uitstraling geeft Utrecht een aantrekkelijk cultureel profiel en versterkt de culturele infrastructuur.

Bibliotheken heruitvinden en herpositioneren

De bibliotheken in de provincie Utrecht creëren waarde voor de lokale gemeenschap als plek voor alle inwoners om elkaar te ontmoeten en zich te ontwikkelen.

4. Kennen en kunnen: leren van culturele basisvaardigheden

Investeren in de ontwikkeling van mensen is een belangrijke opgave voor het provinciale cultuur- en erfgoedbeleid. Het is ook een opgave die het culturele beleidsveld ver overstijgt en waar wij als provincie in de keten van het cultuuronderwijs en het bibliotheeknetwerk een rol en verantwoordelijkheid in willen nemen. Voor het welzijn en welbevinden van mensen is het essentieel dat zij meedoen met de maatschappij en hun eigen verantwoordelijkheden daarbinnen (kunnen) oppakken.

De beoogde effecten zijn:

Cultuur- en erfgoededucatie aanreiken

Alle basisschoolleerlingen in de provincie Utrecht hebben hun basisvaardigheden met betrekking tot cultuur en erfgoed versterkt.

Taal- en digitale vaardigheid bevorderen

De inwoners van Utrecht kunnen goed lezen en schrijven en zijn in staat om internet te gebruiken om informatie te vinden, te filteren en te benutten.

Bibliotheekennetwerk versterken

Er is een vitaal bibliotheeknetwerk in de provincie Utrecht dat alle burgers in staat stelt om van de bibliotheekfuncties gebruik te maken.

5. Effecten op duurzaamheid

In het kader van het monumentenbeleid is duurzaamheid een nieuw beleidsaccent. Dat krijgt vorm door duurzaamheidsaspecten mee te wegen bij de actualisatie van de Utrechtse Erfgoedmonitor, door aanvragers voor het Fonds Erfgoedparels gelegenheid te geven een duurzaamheidsscan van hun monument te laten uitvoeren en door een pilotproject te kiezen waarin duurzaamheidsmaatregelen worden meegenomen bij de restauratie van een monument waarvoor wij subsidie geven.

6. Argumenten

In de Cultuur- en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU' kiezen we zowel voor continuïteit van beleid als voor nieuwe accenten. Het beleid stoelt voor een belangrijk deel op wettelijke taken en bestuurlijke afspraken. Dat geldt voor het bibliotheek- en monumentenbeleid, onze inspanningen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Romeinse Limes als beoogd UNESCO Werelderfgoed, onze taken op het gebied van archeologie en onze inzet op cultuureducatie. Daar is sprake van een grote mate van continuïteit.

Nieuwe accenten leggen we op kennis, onderzoek en ontwikkeling, erfgoedbeheer, erfgoedtoerisme en duurzaamheid. Kennis, onderzoek en ontwikkeling zijn belangrijke randvoorwaarden om de sector sterk en vitaal te houden. Daarbij geven we veel aandacht aan *cross overs* tussen provinciale beleidsterreinen, markt en maatschappij. Goed beheer en een gezonde exploitatie van erfgoed is een grote en in onze erfgoedrijke provincie zwaarwegende opgave, die deze periode meer nadruk krijgt. De toeristische potentie van ons erfgoed en onze festivals is groot en willen we graag zo goed mogelijk verzilveren.

7. Kanttekeningen

Bij de behandeling van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en – Verordening in Provinciale Staten op 4 februari 2013 zijn twee moties aangenomen die zich richten op de cultuurnota: de motie Oude Hollandse Waterlinie en de motie agrarische cultuurlandschappen op de Utrechtse Heuvelrug. Aangezien het ruimtelijk erfgoedbeleid wordt vastgesteld in het kader van de PRS en de PRV, wordt de behandeling van deze moties meegenomen bij de herijking daarvan in 2017. Op 7 oktober 2015 zijn Provinciale Staten per Memorandum geïnformeerd over het erfgoedbeleid t.a.v. de Oude Hollandse Waterlinie.

8. Financiën

De voor de uitvoering van deze nota benodigde middelen zijn beschikbaar op de provinciebegroting 2016-2019. De eerste bijlage van de nota betreft de financiën, hierin staat de gedetailleerde uitwerking van de totalen. De verdeling per opgave is als volgt:

	2016	2017	2018	2019
Totaal Onderzoek en ontwikkeling	225.000	200.000	175.000	150.000
Totaal Hebben en houden	6.153.000	5.903.000	5.903.000	5.903.000
Totaal Promoten en profileren	2.413.000	2.538.000	2.463.000	2.588.000
Totaal Kennen en kunnen	3.680.000	3.680.000	3.680.000	3.680.000
Eindtotaal	12.471.000	12.321.000	12.221.000	12.321.000

9. Realisatie

De cultuur en erfgoednota is een startpunt om met onze partners de uitvoering vorm te geven. Dat zijn andere overheden, partnerinstellingen, ondernemers, cultuur- en erfgoedorganisaties en erfgoedeigenaren.

10. Juridisch

Ten behoeve van de uitvoering van de beleidsnota zullen de subsidieverordeningen voor cultuur en erfgoed worden aangepast.

11. Europa

De uitvoering van het cultuur- en erfgoedbeleid zal worden getoetst aan de aspecten van Europese regelgeving op het terrein van staatssteun en aanbesteding. Als er subsidiemogelijkheden binnen Europa beschikbaar zijn, dan proberen wij daarin een bemiddelende rol te spelen bij de aanvraag.

12. Communicatie

Na vaststelling van de cultuur- en erfgoednota wordt de nota verspreid via verschillende kanalen, zoals de website, mail en de provinciale digitale nieuwsbrief.

13. Bijlagen

Cultuur en erfgoednota 2016-2019 'alles is NU'